

Рајка ГЛУШИЦА

НЕКЕ ЈЕЗИЧКО-СТИЛСКЕ ОДЛИКЕ РОМАНА „НЕВИДБОГ” СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПАРЦЕЛАЦИЈУ

Књижевно дјело Риста Ратковића, несумњиво, даје простора за најразноврснија истраживања, а између осталих и истраживања у домени језика и његове употребе. Ратковићев особен стваралачки поступак, организација језичког израза, инвентивност и слобода, са, опет, снажним печатом надреализма и других модерних књижевних орјентација, нуди бројне могућности за освјетљавање и тумачење његова дјела са различитих аспеката. Дакако, и испитивање сâмог пишевог језика можемо вршити са различитих аспеката и различитих језичких нивоа. Веома интересантне резултате дала би анализа Ратковићеве лексике, морфо-синтаксичких структура и конструкција, творбе нових, необичних ријечи и спојева са новим смислом и слично. Испитивање стилематичности стилских фигура, односно њиховог језичког структурисања и њихове функционалне вриједности, тј. стилогености, дакле испитивања пишевог језика у области лингвостилистике, била би најплодотворнија.

И поред тога, колико ми је познато, Ратковићево прозно књижевно стваралаштво није имало детаљнији и исцрпнији приказ језика и стила¹ већ се о њима писало успут и фрагментарно². Свакако да значајно Ратковићево књижевно дјело заслужује опсежну и детаљну језичко-стилску анализу, те овај реферат видимо као прилог будућим свестраним лингвостиличким истраживањима тог дјела. Од мноштва стилистичких

¹ Пјесников језик и његово функционисање био је предмет интересовања наше младе колегинице Татјане Бечановић која се у свом магистарском раду бавила Ратковићевом поезијом и поетиком и у великој мјери расвијетлила стилске одлике његове поезије. Татјана Бечановић, *Заспати или умрети*, ЦИД, Подгорица 2003.

² Ново Вуковић, Предговор књизи Ристо Ратковић, *Роман, Драма*, Универзитетска ријеч, Никшић, 1991.

поступака евидентних у роману *Невидбог* којима писац путем онеобычавања и одступања од минимално карактеризованог језичког облика проводи нестилематичне конструкције у стилеме, којима од језика као грађе и најфлуиднијег посредника између мисли и звука ствара умјетност, одабрали смо за анализу поступке осамостаљивања појединих дјелова реченице које имају сврху посебног истицања.

I

Прије преласка на анализу сâмог поступка парцелације у роману *Невидбог* изнијећемо неколика уопштена запажања о језику и стилу овог дјела. Када је истраживање ових феномена у питању оно што посебно морамо имати на уму јесте вријеме настанка романа (1933), боље рећи, књижевноисторијске околности и поетике које су тада биле на сцени (авангарда: експесионизам, надреализам, дадаизам, зенитизам, социјална литература) и њихови утицаји на писца, као и његово трагање за властитим стилским изразом и одговорима о суштини и смислу књижевног стварања. Већ је с правом констатовано, што се стила *Невидбога* тиче,³ да се истичу двије битне карактеристике: лиризам и надреалистичка комбинаторика лексичких спојева, те да су оне обје последица Ратковићевог пјесничког искуства.

Лирска интонација најизразитија је у описима природе, ликова и психолошких доживљаја јунака романа. Неријетко су лирски пасажииспреплетани необичним лексичким конструкцијама типичним за Ратковићево настајање да могућности фигуративног изражавања прошири изван уобичајених граница. Од бројних примјера таквих комбинација навешћемо следећи:

Мрак се већ увелико слегао, умирио. У неким кућицама чак су и спавали. Чуло се како чељад срче гласно сан, као из дрвених кашика. Неколико звезда, раштрканих ту и тамо, изнад ноћи, боло је неким особитим сјајем. Тесни и кривудасти сокаци беху пуни испреплетаних сенки нахерених дашчара и изнемоглих ћерпичних зидова. Поред случајних мимоходилаца Сана пролажаше као срећа, или као несрећа: прерушена ненаслућена. Какво прекрасно тело жубори у дроњцима њене хаљине, мушкарци пролазе као поред гробља. Тихо наиђе поред Јеремића куће, Сана чу раскошну грају (110).

³ Ново Вуковић, оп. цит. стр. 24.

Књижевна превирања и књижевни експерименти које је наметала авангарда у тежњи да се превазиђе истрошеност једног традиционалног модела културе свакако су утицале на стил и структуру Ратковићевог романа. На лексичком плану очигледна је пишћева жеља да стварањем нових ријечи, нових лексичких спојева и комбинација унесе свјежину, промјену, па и шокантност. Роман *Невидбог* обилује конструкцијама које помјерају границе фигуративног изражавања, док неке дјелују необично али се у сваком случају уклапају у манир надреалистичке екстраваганције. Међу успјелим стилемама, свакако, треба навести почетак романа: *Дан је долазио као курјак* (необична комбинација са новим значењем и симболиком) затим: *Како је Стоја Младенова заувјек заборавила своје име* (126), *На прсима су јој жубориле дојке, као птице, које ниједна жалост не би могла, ипак, зауставити за увек, да не полете у нечије руке* (88), *Био је и теле и љиљан у исти мах* (37), *Тако севаху рибе као да се мачују* (73)... и многи други слични онима који су обојили књижевнојезички израз Милорада Павића.

Ипак, када су у питању промјене које су авангардне поетике донијеле, најдубље трага оставиле су у синтакси. Тако су њемачки експесионисти у тежњи да створе „нову синтаксу” разграђују канонску синтаксу ређајући што краће основне реченице једну до друге. Исти поступак регистрован је у роману *Невидбог*. Реченице су кратке, често просте и простопроширене, нижу се једна за другом чинећи тако читаве пасаже:

Ноћ ведро. Шуме полуголе, џакле се месечином. Небо хладно (52). *Није пио и није пушио. У цркву није ишао. У Бога није веровао* (64). *Снег је падао и даље. Бела и сива, грдна небеса примицала се земљи све више. Видици се такође приближаваху* (58).

Авангардне књижевне струје оспоравањем и разарањем устаљених односа у традиционалној реченици проузрокују синтаксичка помјерања. Реченица се рашчлањује тако да се поједини чланови могу издвојити или изоловати од своје непосредне околине. Издвајање са којим иде и промјена реда ријечи појачава тежњу ка осамостаљивању. Осамостаљивање неког реченичног члана зове се *парцелација*, синтаксичко-стилски поступак који је веома заступљен у синтакси Милоша Црњанског, и у поезији и у прози, при чему се синтакса у прози „поетизује”, тј. приближава стихованој синтакси.⁴

⁴ Новица Петковић, *Два српска романа*, 225.

II

Парцелација или осамостаљивање реченичних чланова представља један од синтаксичко-стилских поступака на плану конституисања реченице. То је, заправо, интонационо и позиционо издвајање неког реченичног контитуента, било лексеме, синтагме, или клаузе, чиме се нарушавају традиционално схваћени принципи конституисања реченице. Будући да је могућа у свим језицима, парцелација спада у језичке универзалије.

У нашој лингвистичној литератури нема много радова о овом језичком феномену. Један од најзначајнијих је, свакако, рад Милорада Радовановића⁵ у којем аутор термилошки и теоријски одређује парцелацију, ослањајући се на поставке еминентних совјетских лингвиста, слависта, посебно Шведове и Золотове. О синтаксичким конструкцијама које су интонационо и позиционо одвојене од матичне реченице структуре, значајне прилоге дали су професори Стевановић⁶ и Остојић⁷ именујући их као „реченице без развијених главних дјелова” и „непотпуне реченице”. Третирајући примјере који очигледно представљају појаву парцелације, Јасна Мелвингер⁸ расправља о функцији „експресивне паузе” која раздваја поједине конституенте реченице. Први пут се термин парцелација у сербокроатистици помиње у студији Миливоја Миновића⁹ у којој постоје и значајне разлике у третрању овог језичког феномена у односу на Радовановићево.

Аспект стилогености парцелације као једног од поступака осамостаљивања описао је и Новица Петковић,¹⁰ у већ цитираној књизи,

⁵ М. Радовановић, *Неки синтаксички поступци карактеристични за језик књиже „Роман о Лондону” Милоша Црњанског*, прилози проучавању језика, књ. X, Нови Сад 1974. стр. 1-48. Овај рад је преименован у „О парцелацији реченице као језичком поступку” и објављен у књизи *Списи из синтаксе и семантике*, Нови Сад 1990.

⁶ М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Београд 1979, поглавље: Реченице с неизреченим главним деловима, стр. 86-119.

⁷ Б. Остојић, *Реченице без развијених главних дијелова у језику А. Г. Матоша, Славка Колара, Добрише Цесарића, и Драгутина Тадијановића*, Књижевност и језик, год. XV, бр. 1, Београд 1968, стр. 24-38.

⁸ Ј. Мелвингер, *Реченица са редукијом предиката и реченица са експресивном паузом у делима савремених прозних писаца*, Сувремена лингвистика, бр. 5-6, Загреб 1972, 71-76, бр. 7-8, Загреб 1973, 61-66.

⁹ М. Миновић, *Реченица у прозним дјелима Растка Петровића, АНУБиХ, Сарајево 1970.* (поглавље: Осамостаљивање језичких јединица, 60-84.

¹⁰ Н. Петковић, *Два српска романа (Студије о Нечистој крви и Сеобама)*, Народна књига, Београд 1988.

док је Милош Ковачевић¹¹ анализирао стилематски¹² аспект поступака осамостаљивања који су искључиво синтаксостилеми. Лингвистичко-стилистичку анализу поступака осамостаљивања у дјелу М. Црњанског спровео је Радоје Симић.¹³

Слиједећи теоријско-методолошки поступак М. Радовановића корак даље у изучавању парцелације учинила је Љиљана Суботић,¹⁴ потврђујући али и коригујући закључке до којих је о овој језичкој појави дошао Радовановић. Из овог описа литературе о парцелацији види се да она није обимна и да сам термин није одомаћен. Ипак, у новије вријеме јавља се све већи број научних радова који у пуној мјери афирмишу термин *парцелација* и придонесе расвјетљавању овог функционалностилског средства.¹⁵

У радовима који су испитивали језички поступак што га називамо парцелацијом у терминолошком и теоријском одређењу М. Радовановића, искристалисали су се одређени закључци као што су: а) парцелација као поступак сегментирања исказа веома је фреквентна појава у дискурсу савремених писаца¹⁶ (регистрована је код М. Црњанског, М. Селимовића, М. Павића, Р. Константиновића, О. Давича, С. Винавера, М. Данојлића...); б) и писци XIX вијека користили су парцелацију у организовању своје синтаксе¹⁷ (Ј. Лазаревић, Вук Караџић, Јаков Игњатовић, Јован Хацић, Платон Атанацковић, Симо Матавуљ; ц) парцелација је својствена посебно пјесничком језику, тако да ако је она фрек-

¹¹ М. Ковачевић, *Карактеристични језички поступци у оформљењу синтаксостилема*, Научни састанак слависта у Вукове дане, књ. 23/2 Београд 1995. 19-32.

¹² На нужност разликовања појмова стилематичности и стилогености (први је везан за лингвистику, други за теорију књижевности) указао је М. Ковачевић у већ поменутом раду, стр. 23.

¹³ Р. Симић, *Граматицка и интонацијска структура прозног дела Милоша Црњанског*, Књижевна историја, XI/41, Београд 1978.

¹⁴ Љ. Суботић, *Парцелација реченице језику српских писаца 19. века*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XXXVII, Н. Сад 1994. 607-613; О парцелацији реченице (у *Сеобама* М. Црњанског и *Хазарском речнику* М. Павића), Научни састанак слависта у Вукове дане, књ. 23/2, Београд 1995. стр. 347-353.

¹⁵ Марија Тир, *Парцелација реченице у приповеткама Лазе К. Лазаревић*, Прилози проучавању језика, књ. 23. Нови Сад 1996. 154-176; Тамара Сарафијановић, *Парцелација реченице у прозним делима српских писаца XX века*, Прилози проучавању језика, књ. 23. Н. Сад 1996. 177-191. Рајка Глушица, *Осамостаљивање реченичних чланова у приповијеткама Сима Матавуља*, Гласник ЦАНУ књига 21, Подгорица 2003, стр. 93-107.

¹⁶ Љ. Суботић, *О парцелацији реченице*, 348.

¹⁷ Љ. Суботић, *Парцелација реч. У језику српских писаца XIX века*, 598.

вентна појава код неких писаца онда су они најчешће и пјесници али обрнут смјер закључивања не важи¹⁸ (нијесу забиљежени случајеви парцелације код М. Настасијевића, Р. Петровића, Ј. Дучића); д) парцелацији подлијежу првенствено периферне синтаксичке функције али и носиоци централних синтаксичких функција; е) парцелисани сегмент најчешће је постпонован, али се јавља и у препозицији или интерпозицији; ф) сигнал парцелације на плану писаног језика су интерпункцијски знаци; тачка, зарез, цртица, двије тачке, тачка зарез, заграда и сл.

Како је овај синтаксичко-стилистички поступак у роману *Невидбог* веома фреквентан, у овом раду ћемо показати на који начин се остварује и које су специфичности и ефекти парцелације. Као избор грађе коришћено је већ цитирано издање романа *Невидбог* из 1991. године, (Универзитетска ријеч, Никшић), које је приредио и предговор написао академик Ново Вуковић

У роману *Невидбог* у позицији парцелисаног дијела језичког исказа могу се наћи:

а) Језичке јединице на нивоу лексеме:

Дуга неиспаваност код свих, изнуреност од узрујавања, силазили су на људе, заједно са дуванским димом, ближе и ближе. *Полудремеж* (35). То се он смије! *Он!* (171).

б) Језичке јединице на нивоу синтагме:

Њихове куће: оне су врло жалосне, *мале, трошне и прљаве*.
Али на самом прагу сна штекће митраљез. *Још увек* (стр. 35).

ц) Језичке јединице на нивоу реченице:

Мислити јасно још није смео. *Јер му је сестра била болесна*. (153).
То беше свадбена песма. *Али то беше свадба духова*. (90).

Из прегледаног језичког материјала намеће се закључак да се лексема ређе јавља на мјесту парцелисаног реченичног конституента у односу на реченицу, а посебно у односу на конструкцију (синтагму).

ПАРЦЕЛАЦИЈА ИМЕНИЦЕ

У роману *Невидбог* најчешћи је случај парцелације именице (односно замјенице) или конструкције са именицом (замјеницом као центром). Парцелацији првенствено подлијежу такозване периферне синтаксичке функције, међутим, регистровани су и бројни примјери са парцелисаних субјекатским конституентом.

¹⁸ Т. Сарафијановић, нав. дјело, 178.

Докторово лице било је непокретно као маска. *Глас такође* (156). Светлело је само њено бледо чело. *И болно мртав осмех око усана* (159). А ко ради? *Сеоска и варошка сиротиња. И наша и ваша* (132).

Чести су примјери поновљеног парцелисаног субјекта са атрибутским одредбама или са парцелисаним апозицијским конституентом који прецизније експлицира субјекат из претходне реченице.

Међу њима је био један роман о шпанској инквизицији. *Велики грдан роман* (150). Обраду се привидеше безброј вешала. *Санџачки ћермови* (101).

Привиде му се и Аждраил. *Његово сиво, хитро лице. Његове очи без милости* (101). Чудно је звучао њен глас. *Глас, привезан за земљу али не земаљски* (90). Ту Халилхоца запе језиком. *Жута чалма, жуте очи, жуте зуби. Жут осмех његов осветљаваше влажан сумрак* (100).

Регистровани су и примјери са „привидно парцелисаним” номинативним обликом именице који се могу трансформацијом развити у пуну реченицу у којој ће парцелат заузимати позицију лексичког језгра предиката:

А ови Ледићи, самахти они. *Прави правцати Орлићи* (94).

Парцелисан може бити и директан објекат самостално кад није дио објекатске синтагме или као дио објекатске секвенце:

Шта имам? *Голе зидине*. (143). Посреди је, ако имаш душу, твој образ, па, богами, *и то имања што ти је претекло* (143). Све су подјармили. *И музику* (111), али жеља да га види, *сина, угуши сваки страх* (124).

Парцелисана синтагма у акузативу директног објекта прецизније експлицира објекат у смислу његовог конкретнијег денотирања или идентификовања у сљедећим примјерима:

И узе фермен сав прекривен свиленим гајтаном, па поче да га жудно мирише. *Мириш очеве хаљине, мириш благослова* (138).

Регистровани су и примјери са парцелисаном именицом или конструкцијом са именицом као центром у инструменталу у различитим функцијама и значењима заједнице, средства, начина и слично:

Чињаше јој се да ће самим крштењем бити венчана са њим. *Са његовом душом* (90). Он је то, уосталом, казао Богу, *мислима* (149), па ће оста-

ти жив, и још са парама (101). Можда и крвно, али пре љубавно сродство. Са њим самим. Или са Аном (146). Замахивао је из све снаге, са пуно пажње (146).

Примјери који слиједе имају парцелисане локативне синтагме у различитим значењима одређивања начина и мјеста:

Али да би он потеглао, па скресао то Смаил бегу у очи – ни у сну (49). Село у Санцаку: то је чопор коза, раштрканих без реда, по брегу или ували (52). У свакој су чорби мирођија. У свакој канцеларији по један њихов прст. И у послу, и у преварама, свуд (145).

У следећим примјерима парцелисане су генитивне синтагме са различитим функцијама и значењима: узрока, начина, количине:

Дакле, зато? Понављаше Васко у себи. Због сиромашења... Од страха пред просјачком торбом (145). Тело потрча низ реку без циља (146). Видљиви су само делови његових очију: пуно прозора (142).

ПАРЦЕЛАЦИЈА ПРИЛОГА

Прилози као језичке јединице из сфере предиката подложни су парцелацији и у језику нашег писца. Регистровани су примјери са парцелисаним прилозима за вријеме (односно мјеру времена), мјесто и начин:

Некада, имала је чврсто белокосно тело, на прсима су јој жубориле дојке, као птице. А сада (89). Али на самом прагу сна, штекће митраљез. Још увек (35). Са свих пет џамија мујезини тужно оглашаваху смрт, по неколико пута дневно (156). Десна висораван је старинско гробље, ту од памтивека (148). Зато је два-трипут преко дана упала у његову собу, изненада и у невреме (150).

У четвртм примјеру парцелисани прилог за мјесто праћен је генитивном синтагмом са предлогом *од* у функцији временске одредбе, а у посљедњем примјеру уз парцелисани прилог за начин парцелисања је и локативна синтагма с предлогом *у* у служби временске одредбе.

ПАРЦЕЛАЦИЈА ВЕРБИДА

У примјерима који слиједе парцелисане су конструкције са глаголским прилогом садашњим, у првом примјеру у интерпозицији са зна-

чењем начина, у другом такође у интерпозицији са значењем циља (намјере) а у трећем у постпозицији са значењем начина:

Из радозналости подвлачио се, *зурећи отворених очију*, под плоче, обрасле слузавом кадифом маховине (84). Путем се, *гризући опрезно језик*, да не би плакао, смејао (67). Пред берберницама и пред кафанама јело је разног света, *мљацкајући устима и лижући прсте* (92).

Интересантни су случајеви издвајања комплетног глаголског облика који се таквим поступком посебно истиче:

Било је ред да доврши започету реч. *Не могаше* (100). А то не би хтео. *Стидео се* (36). Васко, кога ту беше довео старији друг, *запрепасти се* (67). Турци нијесу могли одмах заспати мирним сном. *Мучило их* (34).

ПАРЦЕЛАЦИЈА ПРИДЈЕВА

У већем броју од прилога, као парцелат се јавља придјев или конструкција са придјевом у центру, најчешће у позицији лексичког предиката:

Чак и сама, река, млада је, *окупана* (73) Глас му је шапутао испод земље, *али страшан* (137) Жељаше она прекопавање и ради тога да би га могла видјети. *Макар и мртвог. Макар и унакаженог* (124) То му ни осмех не беше више златан. *Сав помодрео* (112).

У трећем примјеру парцелисане су двије синтагме које имају функцију одређивања објекта у којима поред придјева имамо интензификатор „макар” праћен везником *и*.

У једном броју примјера парцелацији подлијеже и придјев у функцији апозитива у којима се апозитив позиционо дистанцира од свог граматичког центра – субјекатског конституента:

Не дирајући ни у шта, Васко одлута даље, *згађен и ожалошћен* (85). Сана пролазаше као срећа, или као несрећа: *прерушена, ненаслућена* (110).

Регистровани су и примјери придјева који се парцелишу као лексеме или у секвенци у функцији атрибута:

Крај једног војника велики комад сланине, *црвљив* (85). Једна шајкача вираше из камења, *сама* (85). Тад ми се први пут учини да град има очи. *Велике и невидљиве* (142). Око подне уђоше унутра два Арнаута. *Витки, високи, утегнути у чисто бело сукно* (55).

Парцелација броја

У позицији парцелисаног језичког конституента веома се ријетко, код писаца у којих је испитивана појава парцелације, појављује број или конструкција са бројем као центром. Међутим, у роману *Невидбог* регистровани смо и такве примјере са парцелисаном конструкцијом са бројем као центром:

Већ неколико дана пере се вуна Обрада Језимића. *Педесет хиљада килограма* (33) Хоца се најзад изјаснио: *хиљаду златних турских лира* (101).

ПАРЦЕЛАЦИЈА РЕЧЕНИЦЕ

У истраживањима парцелације реченице ова појава везивала се за хипотаксу. Међутим, парцелисати се могу и конституенти координираних конструкција: копулативне, адверсативне (најчешће) затим и друге калузе:

Сутрадан је у сумрак отишла поворка у ропство. *И стрељано је још пет људи* (112). Аждраил дође са једним јаким одредом Босанаца. *И одмах поче крв да лије* (99). Онда ће и она, пошто се покрсти, отићи у пакао. *И састаће се с њим* (89). Васвијино лудило није било бурно. *Али се све ређе и невољније јела* (91). То беше свадбена песма. *Али то беше свадба духова* (90).

Од парцелисаних зависних клауза најфреквентније су узрочне, затим, разбијањем интеграције реченичног комплекса, клауза се позиционо и интонационо осамостаљује.

Мислити јасно није смео. *Јер му је сестра била врло болесна* (153). Као да је баш њу чекао Аждраил. *Јер он се и не изненади њеном доласку* (112) а затим је молио оно што га у последње време беше заокупио. *Да му Бог одреди живот за добро света...* (149). Разумеде оно што је већ слутио: *да је то од Обрада* (56).

Разграђивање и поравњавање односа између разних типова независних и зависних реченица у сложеној доприноси упрошћавању синтактичке хијерархије и укидању неких синтаксичких ограничења која отварају могућност уношења у опис непосредних утисака и субјективних садржаја.

ЗАКЉУЧАК

Након прегледа и анализе језичког материјала Ратковићевог романа уочено је да је *парцелација* веома фреквентно синтаксичко-стилско средство. Поред у овом раду анализираних остао је велики број примјера парцелације реченичних конституената незахваћених анализом.

Ристо Ратковић је писац чија се стваралачка физиономија и сензибилитет уобличавају под утицајем авангардних књижевних струјања и опорављања канонизованог модела умјетности које се пројектовало и на роман *Невидбог*. Фреквентност рашчлањивања и парцелације реченице је један од поступака којим се разграђује традиционална синтакса а у исто вријеме постижу се стилски ефекти и књижевна сврха. Особености парцелације у роману *Невидбог* су сљедеће:

а) У позицији парцелисаног језичког конституента појављују се: најчешће именица (замјеница) или конструкција са именицом (замјеницом) као центром, затим придјев или конструкција са придјевом као центром, па прилози или конструкције са прилогом као центром и у мањем броју примјера јавља се и број или конструкција са бројем као центром. Парцелишу се зависне реченице најчешће (узрочне али и друге) а поред зависних парцелишу се исто у већем броју и независне клаузе (саставне, супротне, искључне и др.).

б) Парцелацији првенствено подлежу периферне синтаксичке структуре, а поред њих у великом броју примјера парцелат је и носилац централне синтаксичке функције, прије свега субјекатски конституент и објекат директни у акузативу.

в) Што се тиче позиције парцелисаног сегмента он је најчешће у постпозицији, али су заступљени примјери парцелата у антепозицији и интерпозицији.

г) Од интерпункцијских знакова као сигнала парцелације најчешће користи тачку (одлика XX вијека), па зарез (одлика XIX вијека), три тачке, цртицу, тачку зарез и двије тачке.

Ристо Ратковић парцелацијом као средством позиционог и интонационог рашчлањивања реченице постиже стилистичко истицање јаког ефекта тих парцелисаних дјелова. Коришћење парцелације у толиком степену учесталости и стилогености изједначава стил романа *Невидбог* са стилем дискурса неких савремених писаца, оних којима је овај поступак конститутивни елемент реченице.

Rajka GLUŠICA

CERTAIN CHARACTERISTICS OF THE NOVEL „NEVIDBOG” PERTAINING
TO LANGUAGE AND STYLE, WITH A SPECIAL FOCUS ON DIVISION

Summary

Ratković's novel „Nevidbog” has not been investigated in terms of its language and style even though it is very appropriate for this kind of investigation. This work represents a contribution to it. It provides several general remarks on the style of the novel with a special focus on division as a procedure for gaining of independence of sentence constituents, which is to a large extent present in „Nevidbog”.